

SOSYAL MEDYADA SUÇ KORKUSUNUN OLUŞMASI VE YAYILMASI: X ÖRNEĞİ

CREATION AND SPREAD OF FEAR OF CRIME ON SOCIAL MEDIA: EXAMPLE X

Zeynep ATA *

Öz

Bu çalışma, Türkiye’de X (eski adıyla Twitter) kullanıcıları arasında suç korkusunun oluşmasını ve suç korkusunun nasıl yayıldığını değerlendirmiştir. X üzerinden kullanıcıların paylaştığı iletiler analiz edilmiştir. İletiler, içerik analizine tabi tutularak değerlendirilmiş olup nitel araştırma yöntemi çerçevesinde tasarlanarak yürütülmüştür. Bulgular, suç korkusunun oluşma biçiminin; en fazla “medyaya yansıyan” toplumsal olaylar üzerinden gerçekleştiğini, en az ise “takipçi sayısı yüksek kişiler” in paylaşımlarının etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca X kullanıcıları içerisinde suç korkusunun yayılmasına etki eden faktörler içerisinde; en fazla “gelecek kaygısı” içeren iletilerin olduğu, yayılmayı en az etkileyen faktörlerin ise “doğruluğu belirsiz” olan iletiler olduğu görülmüştür. Bu çalışma, X platformunda kullanıcıların medyaya yansıyan olaylar sebebiyle gelecek kaygısına yönelik yaptığı paylaşımların diğer kullanıcılar üzerinde suç korkusunun oluşmasına ve bunun yayılmasına etki ettiğini ortaya çıkarmış olması açısından önemlidir.

Anahtar Kelime: Suç korkusu, X, Twitter, sanal dünya, sosyal medya.

Abstract

This study evaluated the formation of fear of crime among X (formerly Twitter) users in Turkey and how fear of crime spreads. The messages shared by users on X were analyzed. The messages were evaluated by subjecting them to content analysis and were designed and conducted within the framework of qualitative research methods. The findings show that the formation of fear of crime is most effective through social events “reflected in the media”, while the shares of “people with a high number of followers” are least effective. In addition, it was observed that among the factors affecting the spread of fear of crime among X users, the messages containing “concern about the future” are the most, and the factors affecting the spread the least are messages “of uncertain accuracy”. This study is important in terms of revealing that the shares made by users on the X platform regarding future concerns due to events reflected in the media affect the formation of fear of crime in other users and its spread.

Keywords: Fear of crime, X, Twitter, virtual world, social media.

GİRİŞ

Son yıllarda önemi gittikçe artan suç korkusunun, bir taraftan gerçek dünyadan sanal dünyaya; diğer taraftan da sanal dünyadan gerçek dünyaya aktarıldığı gözlemlenmektedir. Diğer bir ifadeyle, karşılıklı bir etkileşim sürecinde, siber dünyada var olan bu yüksek iletişim ortamı yayılan bilgilerle suç korkusu yaratmakta, yaratılan bu suç korkusu ortamı da internet kullanıcılarının davranışlarını hem fiili olarak hem sosyal medya kullanımı olarak etkilemektedir. Bu nedenle, karşılıklı bir döngüyle birbirini besleyen bu iletişimselliğin sosyolojik olarak değerlendirilmesi önemli hale gelmiştir. Sosyal medyada oluşan suç korkusunun insanlar üzerindeki etkilerinin, ya da sosyal medya ile gelecekte oluşabileceklerin sosyolojik analizi; kaygı, endişe, korku gibi duygulardan arınarak bireylerin yaşam kalitesini yükseltmesi açısından da önemli görülmektedir.

Bu çalışma, sosyal medyanın suç korkusu gibi önemli toplumsal konuların tartışılmasında nasıl bir rol oynayacağını bilmesi açısından bir pencere sunabilir. Özellikle X gibi platformlardaki söylemlerin, suç korkusuyla nasıl ilişkilendiği ve kullanıcılar arasında nasıl yayıldığı önemli sonuçlar doğurabilir. Ayrıca toplumsal algının anlaşılması, X üzerinden yapılan paylaşımların analizi, toplumdaki suç korkusu algısının nasıl şekillendiği ve ne tür olaylarla ilişkilendirildiğinin anlaşılması için önemli bir fırsat sunmaktadır.

Çalışmanın odaklandığı problem sanal ortamdaki varlığın suç korkusu oluşması ve suç korkusunun yayılması konusunda nasıl bir faktör oluşturduğunu anlamaktır. Bu yüzden sosyal medya platformlarından biri olan X aracılığıyla suç korkusunu oluşturan bilgilerin yayılma biçimlerini, bu korkuyu şekillendiren faktörleri ve bunlara kullanıcıların verdikleri tepkileri ve tartışmaları derinlemesine incelemek çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Bugün, kişiler ve toplumlara etki derecesi bakımından yüksek bir yaygınlığa erişmiş olan sosyal medya ilk olarak Web 2.0 kavramı ile başlamıştır. Web' in başlangıç aşaması olan Web 1.0' da kullanıcılar sadece herhangi bir etkileşimin olmadığı, çift taraflı etkileşimlere olanak vermeyen ve kullanıcıların bir tek arama yapabildiği sayfalardan oluşmaktaydı. Web 1.0 'nin sağladığı etkileşim gereksinimi karşılamakta yetersizdi (Selwyn, 2007). Tim O'Reilly Web 2.0 kavramını ilk kez bir konferansta konuşma yaparken Web 1.0' in anlatmak istediklerini yeterince ifade edemediğini belirtmek için Web 2.0 ifadesini kullanmıştır. Web 2.0; toplumsal ağ siteleri, ikinci nesil internet tabanlı web servisleri, podcastler, forumlar, web tabanlı ansiklopediler ile ortak paylaşımlara imkân sağlayan ortamları ifade etmektedir (O'Reilly, 2009). Bu kavram kullanıldıktan kısa süre sonra hızla yayılan sosyal medya ile ilgili literatürde çeşitli tanımlar yapılmıştır. Örneğin Kwak ve arkadaşları (2010)' na göre sosyal medya, kullanıcılarına

geleneksel ve merkezi medya kuruluşlarına bağımlı olmadan içerik ve görüş paylaşma olanağı veren potansiyel olarak daha demokratik bir görüş dağılımı elde etmiş ve kullanıcılara nüfusun büyük bir kısmına ulaşma olanağı sunan bir paylaşım aracıdır (Kwak vd., 2010). Bir başka tanımda ise çevrimiçi iletişimi, ağ kurmayı ve/veya işbirliğini kolaylaştıranlar olarak tanımlanmıştır (Russo vd., 2008, s.22). Web 2.0'ın teknolojik ve ideolojik alt yapısı üzerine inşa edilen ve kullanıcının oluşturduğu içeriğin meydana gelmesine ve değiş tokuşuna müsaade eden internet tabanlı uygulama olarak tanımlanmıştır (Kaplan & Haenlein, 2010, s.61). Lewis (2010) ise sosyal medyanın basitçe insanların bağlantı kurmasına, etkileşime girmesine, içerik üretmesine ve paylaşmasına izin veren dijital teknolojiler için bir etiket olarak hizmet ettiğini belirtmiştir (Lewis, 2010, s. 2). Tanımlardan yola çıkarak sosyal medya ile ilgili, insanlar için alternatif bir iletişim ve etkileşim ortamı oluşturan, dijital teknolojilerle desteklenmiş platformlar olduğu sonucuna varılabilmektedir. Geleneksel etkileşimin mekânsal zorunluluğuna karşın internet âleminin alan - mekân sınırlarını ortadan kaldırmasının bu mecralarda oluşan iletişim ve etkileşime hız kazandırdığını söylemek mümkündür. Bununla ilgili Orsburn (2012)'un, sosyal medyanın hızı ve gücü hakkındaki düşünceleri bazı istatistiklerle açıklamıştır. Ona göre;

- Radyo 50 milyon kullanıcıya 38 yıl içinde ulaşmıştır.
- Televizyon 50 milyon kullanıcıya 13 yıl içinde ulaşmıştır.
- İnternet 50 milyon kullanıcıya 4 yıl içinde ulaşmıştır.
- Facebook 50 milyon kullanıcıya 9 ay içinde ulaşmıştır (Orsburn, 2012, s. 6).

Sosyal medyanın yayılması Web 2.0 ile daha aktif bir hıza ulaşmıştır. Çünkü insanların birbirleriyle etkileşim şekli Web 1.0 ile Web 2.0 arasındaki farkta kendini belli ayrımlarla belli etmektedir. Kullanıcıların bu iki uygulamada farklı tepkiler verdiklerini veya daha geniş bir alana ulaştığını söylemek mümkündür.

Kullanıcıların sosyal medya platformlarında karşılıklı etkileşime olanak veren teknolojiye ulaşması, insanları kamusal alanını zaman ve mekâna bağlı kalmayacak şekilde geliştirmiştir. Bu da her türlü etkileşimin yanında duygu aktarımının da daha hızlı yayılmasına zemin hazırlamıştır. Bunun nasıl olduğunu bilmek için sosyal medya platformlarından karşılıklı etkileşimin en aktif biçimde gerçekleştiği X' in, kullanıcıların duygusal tepkilerini yansıtması açısından nasıl bir platform olduğunu anlamak gerekmektedir.

1. X' te Suç Korkusunun Duygusal Yansımaları

İnsanların birbirleriyle olan ilişkilerinde geliştirilen duygu ve hisler, içinde buldukları topluluklarla olan sosyal uyum ve kolektif yeterlilikten etkilenmektedir (Higgins & Hunt, 2016; Lawler vd., 2000; Massey, 2002; Ruijsbroek vd., 2016). Kişilerin duyguları bağımsız değil, birbirine bağlıdır ve sosyal ağlarındaki etkileşimlerle şekillenir (Allik & Kearns, 2017; Massey, 2002). Bu kolektif duygular, bireysel duygularla benzer boyutlarda farklılıklar gösterir. Mutluluk, üzüntü, korku ve öfke gibi birincil duyguların bilişsel temelleri; umut, beklenti, utanç ve suçluluk gibi sosyal uyuma yardımcı olan daha karmaşık duygulara yol açabilmektedir (Turner, 2007). Araştırmalar, sosyal uyumun suç oranları üzerinde bir etkisi olduğunu (Wickes vd., 2019), bunun da kişilerin suç korkusunu etkilediğini göstermiştir (Ferraro & Grange, 1987; Skogan & Maxfield, 1981).

Suç korkusunun ruh sağlığını ve toplumla ilgili algıları önemli ölçüde etkilediği bilinmektedir (Jackson & Stafford, 2009; Rader, 2017). Bu nedenle, bir topluluğun kolektif duygularının, orada yaşayan insanların sosyal uyum durumunu yansıtabileceği ve topluluk içinde meydana gelen suç korkusunun duygusal yansımaları olabileceği sonucuna varılabilir. Dolayısıyla, eğer bir topluluk ağırlıklı olarak olumsuz kolektif duygular yaşıyorsa, sosyal uyumu zayıflayabilir ve hatta zarar görebilir. Bu da artan düzensizliğe ve suça yol açarak, suç korkusunu daha da şiddetlendirip kolektifin kötüleşmesine yol açma ihtimali taşımaktadır. Topluluk düzeyinde kolektif suç korkusunu ortaya çıkarmak günümüzde internet tabanlı uygulamaların varlığıyla daha kolay ulaşılabilir hale gelmiştir. X bu örneklerden biridir. X gibi sanal sosyal ağlardan alınan "büyük veriler", araştırmacıların kolektif duyguları ve sosyal uyumu ölçmeleri için daha hızlı ve daha kolay fırsatlar sağlamaktadır (Ferster vd., 2021; Roberts vd., 2019).

X' te insanların paylaştığı duygular olumlu ve olumsuz olarak sıralanırsa suç korkusu gibi bir duygunun yansımaları olumsuz kategoride değerlendirilir. Başka bir ifadeyle olumsuz olarak paylaşılan duygular korku, kaygı, öfke endişe gibi duygulardır. Panger (2017)' a göre insanlar X' i diğer sosyal medya platformlarına göre daha olumsuz duyguları ifade etmek için kullanma eğilimindedirler (Panger, 2017). Toplumda olumsuz duyguların yayılması olumlu duyguları ve sosyal uyumu teşvik etmekten daha kolay olabilir (Lan vd., 2023). Buna dayanarak, olumsuz duyguların toplum içinde daha hızlı ve daha geniş bir şekilde ele alınıp dağıtılabileceğini varsaymak mümkündür. Özellikle sosyal medya bu yayılımı daha da hızlandırmaktadır (Rozin & Royzman, 2001).

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, devam eden bir doktora tezinden türetilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi çerçevesinde tasarlanarak yürütülmüştür.

Çalışma, sosyal medya platformu olan X üzerinden paylaşılan iletileri çekip elde edilen verilerin analiz edilmesi üzerinden değerlendirilmiştir. Suç korkusunun sosyal medyadaki etkilerini ortaya çıkarmak üzere gerçekleştirilen bu çalışmada X üzerinden #korkuyorum, #endişeliyim, #siberzorbalık, #sibergüvenlik, #sibersuçlar, #sibersaldırı hashtagleri ile “korkuyorum”, “endişeliyim”, “siber saldırı”, “siber zorbalık” ve “siber suçlar” kelimeleri taranarak paylaşılan iletiler 16.09.2022-22.12.2022 tarihleri arasında MAXQDA veri analiz programı üzerinden çekilmiştir. Tarih seçiminde özel bir gün/hafta/ay hedeflenmemiştir. Kullanıcıların günlük hayat akışlarında gerçekleşen olaylara bakış açıları ele alınmak amaçlandığı için tarih konusunda ülkede ya da dünyada özel veya önemli olarak belirtilmiş bir zaman aralığı seçme ihtiyacı duyulmamıştır. İletiler toplamda 14 hafta boyunca haftalık olarak MAXQDA üzerinden çekilmiştir. İletiler çekilirken gündemdeki olaylar, özel günler, ülkenin içinden geçtiği ekonomik-politik süreçler ve medyaya yansıyan toplumsal olaylar gibi konular göz önünde bulundurularak kullanıcıların suç korkusuna verecekleri muhtemel tepkileri düşünüp bu konudaki çeşitliliği geniş tutmak adına çalışma doyuma ulaşınca kadar iletiler her hafta çekilmiştir. 14 haftanın sonunda yeterli doyuma ulaşıldığı anlaşılmış olup analiz sürecine geçilmiştir. Bu işlemin sonunda belirtilen etiketlerle ilgili toplam 84.571 ileti alınmıştır.

Gerçek dünyada yaşanmış bir olay toplum tarafından da tanık olunmuş ise bu olay hakkında konuşmak ve karşılıklı bilgi paylaşımında bulunmak adeta bir toplumsal reflekstir. Sosyal medya, dijital medya veya sanal medyada da varlık gösteren bu durum enformasyon akışının gözlemlenebilirliği açısından önemli bir durumdur. Bu akışı gözlemlemek için seçilen hashtagler ve kelimeler çalışmanın tasarımıyla ortaya çıkmıştır.

Önceden birikmiş, kamuya açık ve kullanıma/analize hazır verilere dayalı internet araştırmalarına “ikincil araştırma” denir (Hewson vd., 2015). Bu çalışmada da X kullanıcılarından elde edilen veriler herhangi bir özel grupta paylaşılmış iletiler olmayıp kamuya açık iletilerin paylaşıldığı alanlardan çekilmiştir. Dolayısıyla bu çalışma, araştırmacının akışa ve verinin üretilme sürecine herhangi bir şekilde müdahil olmadığı bir türdedir. Konunun amacına uygun hashtagler ve kelimeler belirlenerek X’te bunlarla ilgili kamuya açık olarak kullanıcıların yaptıkları yorumlar, söylemler ve söylemlere yüklenen anlamlar ile çeşitli sembollere verilen tepkiler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın analiz kısmında ise içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, araştırılan olayın veya olgunun temeline inmeyi hedefleyen, tümevarımcı bir analiz türüdür (Baltacı, 2019, s.377). Toplanan verileri açıklayabilecek ilişkilere ve kavramlara ulaşılmasını sağlayan nitel veri analiz tekniğidir. Krippendorff'a (2004) göre içerik analizi, metinlerden (veya diğer anlamlı maddelerden) bunların kullanıldığı bağlamlara ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar yapmaya yönelik bir araştırma tekniğidir (Krippendorff, 2004). X iletileri yazılı metinler olduğundan çalışmada bu metinlerin hangi bilgileri içerdiğini ortaya çıkarmayı ve anlamayı amaçladığından dolayı, içerik analizi bu metinleri analiz etmek için uygun bulunmuştur.

Bu çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- X' te suç korkusunun oluşma biçimi nasıl gerçekleşiyor?
- 2- X' te suç korkusunun yayılma biçimi nasıl gerçekleşiyor?

Katılımcıların seçimi X' te suç korkusu oluşturduğu düşünülen paylaşımlarla ilgili hashtag'ler ve kelimeler ile arama yapılarak bu konularda iletiler paylaşılmış kişilerden seçilmiştir. Belirlenen kelime ve hashtag kriterlerine uygun paylaşımlardan 84.571 ileti çekilerek gerçekleştirilmiştir. İkincil veri formatında olduğu için katılımcılara ait tanımlayıcı bilgiler (yaş, cinsiyet, medeni durum vb.) yer almamaktadır. Kamuya açık alanda paylaşılmış iletiler olduğundan dolayı katılımcılarla herhangi bir görüşme veya bağlantı kurulmamıştır. Bir görüşme ya da bağlantı kurulmadan gerçekleşen bu çalışmada katılımcılara ait betimleyici özelliklerden çok paylaşılan iletiler ön planda tutulmuştur. Dolayısıyla katılımcıların betimleyici özelliklerine ait bilgiler yerine paylaşılmış iletilerin; tarih – saat bilgileri kullanılmıştır.

2.1. Veri toplama tekniği

Çalışmanın veri toplama tekniği olarak görsel-işitsel dijital materyaller kullanılmıştır. Nitel veri toplama teknikleri arasında yer alan görsel-işitsel dijital materyeller, “fotoğraflar, sanat eserleri, videokasetler, websitelerin anasayfaları, epostalar, metin mesajları, sosyal medya mesajları veya herhangi bir türdeki ses kayıtları şeklinde olabilir” (Creswell & Creswell, 2021). Bu kapsamda araştırmanın veri toplama evresi sosyal medya mesajlarından edinilen bilgilerden oluşmaktadır. X'te; #korkuyorum, #endişeliyim, #siberzorbalık, #sibergüvenlik, #sibersuçlar, #sibersaldırı hashtagleri ile “korkuyorum”, “endişeliyim”, “siber saldırı”, “siber zorbalık” ve “siber suçlar” adı altında açılan etiketlerde yer alan iletilerin her biri araştırmanın veri toplama evresinin bir parçasıdır.

Bu çalışmanın veri toplama tekniğinde veriler toplanırken bağımlı değişken olan konuyla ilgili hashtaglarla (etiketlerle) ve kelimelerle paylaşılan iletiler dikkate alınmıştır. Bu etiketlerle işaret edilen iletiler çekilerek ilk olarak örneklem grubundaki iletilerin metinleri MAXQDA bilgisayar yazılım programına tanımlanmıştır. Elde edilen veriler örneklem grubundaki iletilerde geçen kelimelerin frekans analizi yapılması ve bu analizin sonucunda sıklığı en fazla olan tekrar eden iletiler tematik analiz yöntemiyle kodlanması şeklinde analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin iletilerde geçen kelimelerin frekans analizi yapıp bu analizin sonucunda sıklığı en fazla olan tekrar eden iletiler ile kuramlarda geçen kelime frekansları karşılaştırılıp buna göre kodlar ve alt kodlar belirlenmiştir.

2.2. Verilerin analizi

İlgili içerik oluşturulurken öncelikle içerisinde suç korkusu geçen kelimeler ve hashtagler MAXQDA analiz programında taranmıştır ancak, çalışmanın amacını karşılayacak türde iletiler elde edilmemiştir. Bu yüzden suç korkusuna ulaştıracak daha genel kelimeleri içeren hashtagler oluşturulmuştur. Bunlar; #korkuyorum, #endişeliyim, #siberzorbalık, #sibergüvenlik, #sibersuçlar, #sibersaldırı hashtagleri ile “korkuyorum”, “endişeliyim”, “siber saldırı”, “siber zorbalık” ve “siber suçlar” etiketleriyle oluşturulmuş iletilerdir. İlgili içerik oluşturulurken belirlenen anahtar kelimeler sisteme (MAXQDA) girilmiş ve belirlenen anahtar kelimeler veri tabanında biriken iletiler arasından aranarak analiz gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın veri analizi iki basamakta gerçekleştirilmiştir. İlk basamakta iletilerin içeriğindeki kelimelerin biçimlendirilmesi yapılmıştır. İletilerde kullanılan kelime biçimleri, X'in karakter sınırlaması nedeniyle kişiden kişiye büyük farklılıklar göstermektedir. Bu iletilerde kullanılan kelimelerin daha anlamlı bir şekilde analiz edilebilmesi için tüm bu iletilerin mümkün olduğunca aynı ifade yapısına veya formata getirilmesi gerekmektedir. Tüm iletilerin aynı formata getirilmesi için yapılan formatlama işlemleri:

- 1- İletilerdeki kelimelerin biçimlendirilmesi (tşkr = teşekkür, cnm = canım, vb...)
- 2- Genel ahlaka aykırı ve küfür içerikli kelimelerin yalnızca ilk harfi alınıp diğer harfleri yerine üç nokta (...) ifadesi ile tamamlanması
- 3- Tüm kelimelerin küçük harfe dönüştürülmesi (öfke duygusunu ifade etmek maksadıyla yazılmış iletiler hariç tutulmuştur)
- 4- X özel etiketlerini (hashtag (#), bahsetme (@), url bağlantısı) sabit bir formata dönüştürme.

- 5- Tweetlerdeki kelimelerin Türkçe karakterlere dönüştürülmesi. (secim = seçim, cezani = cezani, vb...)
- 6- Eksik harfleri olan kelimelerin tamamlanması (korktm = korktum, anldm = anladım, vb...)
- 7- Kelimelerin içinde tekrarlanan harfleri biçimlendirme. (aaaaayyy = aayy)

Yapılan bu formatlama işleme dışında iletilerin doğası değiştirilmeden aktarılmıştır. Yazım ve imla hataları değiştirilmemiştir.

Analizin ikinci basamağında belirlenmiş kodlara atanmış ileti metinleri içerik analizine tabii tutulmuştur. İçerik analizi, metinlerden (veya diğer anlamlı maddelerden) bunların kullanıldığı bağlamlara ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar yapmaya yönelik bir araştırma tekniğidir. Analizin bu basamağında MAXQDA veri analiz programından yararlanarak çeşitli görseller ve tablolar oluşturulmuştur. Metinlerin içeriği karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

3. Bulgular

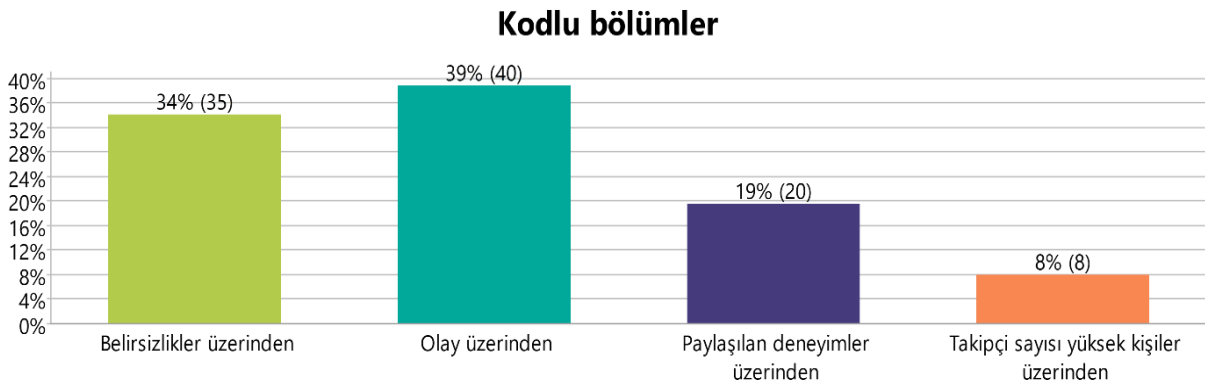
Türkiye'de X kullanıcılarının yaptıkları paylaşımlar aracılığıyla suç korkusunun yayılma ve oluşma biçimlerini değerlendirmek üzere 84571 ileti içerisinden 249 ileti örneklem grubu seçilerek, endişe, kaygı, korku çağrıştıran faaliyetlerin insan eylem ve söylemlerine etkileri ile insan eylem ve söylemlerinin X' te suç korkusu yaratma potansiyeli tespit edilmiştir. X' te olan etkileşimlerden yola çıkarak insanlar arasında oluşan suç korkusunun yayılma ve oluşma biçimleri ile ilgili bulgular elde edilmiştir. Ardından, bu bulgulardan elde edilen bilgiler ile içerik analizi yapılmıştır. Bu çalışma devam eden bilimsel bir projenin sadece bir parçasıdır. Bu makale için analiz edilen veriler, etikledikleri hashtaglere (#) ve kelimelere dayanarak suç korkusu yaşadığı düşünülen internet kullanıcılarının sanal âlemdeki tepkilerinden elde edilmiştir. Buna göre, analiz bulguları aşağıda detaylandırılmıştır.

söylemler”, “olumsuz senaryolar” ve “doğruluğu belirsiz söylemler” dir. “Suç korkusunun oluşma biçimi” alt kodunda yer alan kodlar da benzer şekilde dört alt koddan oluşmaktadır. Bunlar: “takipçi sayısı yüksek kişiler üzerinden”, “belirsizlikler üzerinden”, “paylaşılan deneyimler üzerinden” ve “olay üzerinden” alt kodlarıdır.

“Suç korkusunun oluşma biçimi” temasının altında belirlenmiş kodlar genel olarak, suç korkusu oluşturacak söylemleri içeren paylaşımlardan oluşmaktadır. “takipçi sayısı yüksek kişiler üzerinden” kodunda takipçi sayısı yüksek olan kişilerin iletilerini etiketleyip yorum yapan kullanıcıların iletileri, “belirsizlikler üzerinden” kodunda nedeni net olarak belirli olmayan ama suç korkusunu içeren yorumları yapan iletiler, “paylaşılan deneyimler üzerinden” kodunda kullanıcıların kendi deneyimleri veya başka insanların yaşadıkları deneyimleri etiketleyip yapılan yorumları içeren iletiler ve “olay üzerinden” kodunda genelde medyaya (sosyal medya veya konvensiyonel medya) yansıyan olumsuz içerikli toplumsal olaylar üzerinden yapılan yorumları içeren iletiler analiz edilmiştir.

“Suç korkusunun yayılma biçimi” temasının altında belirlenmiş kodlar, suç korkusunu yayma potansiyeli olan söylemleri içeren paylaşımlardan oluşmaktadır. “Gelecek kaygılı söylemler” kodunda kullanıcıların gelecek ile ilgili endişe ve kaygı içeren paylaşımları yapan iletiler, “panik söylemler” kodunda kullanıcıların hem kendilerinin panik olduğu hem de diğer kullanıcıları paniğe yönlendireceği düşünülen paylaşımları yapan iletiler, “olumsuz senaryolar” kodunda kullanıcıların korku oluşturma potansiyeli olan senaryo tasarımlarını içeren paylaşımları yapan iletiler ve “doğruluğu belirsiz söylemler” kodunda ise kullanıcıların emin olmadıkları ama korkuya sevk edecek bilgileri paylaşan iletiler analiz edilmiştir.

Şekil 3. Suç korkusunun oluşma biçimi alt kodlarının frekansları

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Suç korkusunun oluşma biçimi kodunun alt kodları içerisinde nicel olarak en çok paylaşılmış ileti “olay üzerinden” alt kodunda görünmektedir. En az ileti ise “takipçi sayısı yüksek kişiler üzerinden” alt kodunda oluşmuştur. Buna göre kullanıcılarda suç mağduru olma korkusunun oluşması yoğun olarak toplumda gerçekleşen olumsuz içerikli olayların sosyal medya ya da konvansiyonel medyada yansınmasıyla kullanıcıların kaygılanması, endişe etmesi şeklinde olmaktadır. Bu koda atanmış bazı iletiler şunlardır:

“#Taksim #istiklalcaddesi 'nde meydana gelen #patlama da hayatını kaybedenlere Allah' tan rahmet, yaralılara acil şifalar diliyorum. Çok üzgünüm yeter artık. Türk milleti bunu hak etmiyor. Kendi ülkemde güvende hissetmek istiyorum.”(14.11.2022 10:34). (13 Kasım 2022 tarihli terör saldırısı sonucu İstanbul Taksim’de meydana gelen patlama olayı. Haber linki: <https://tr.euronews.com/2022/11/13/taksimde-patlama-beyoglundan-neler-yasandi-patlamayla-ilgili-neler-biliniyor>). (Erişim tarihi: 10.02.2024).

“"çocuk gelin"den "bebek gelin"e uzanan süreç...Vallahi ben içinde yaşadığım toplumdaki çok korkuyorum. Hem kendi adıma hem başkaları adına.” (9.12.2022 09:48).). (2022 yılında 6 yaşında evlendirilmiş olan kişinin olayı. Haber linki: <https://www.haberturk.com/6-yasinda-cocuk-gelin-son-dakika-haberi-iddianame-kabul-edildi-hsk-inceleme-baslatti-iste-tum-gelismeler-3546209>). (Erişim tarihi: 10.02.2024).

“İki Çocuk Babası Olarak Korkuyorum Ve Bir Erkek Olarak Böyle İğrenç Pislikler Yüzünden Erkekliğimden Utanıyorum... Kimseden Ses Çıkıyor Milletın Kıyafetine Söylediği Şarkı Sözlerine Takanlar Şimdi Üç Maymunu Oynuyor İğrençsiniz Rezilsiniz !!!! #ÇocuklarHerŞeyimiz” (8.12.2022 16:38).). (2022 yılında 6 yaşında evlendirilmiş olan kişinin olayı. Haber linki: <https://www.haberturk.com/6-yasinda-cocuk-gelin-son-dakika-haberi-iddianame-kabul-edildi-hsk-inceleme-baslatti-iste-tum-gelismeler-3546209>). (Erişim tarihi: 10.02.2024).

“Olay üzerinden” kodundan sonra en yüksek kod “belirsizlikler üzerinden” alt kodunda oluşmuştur. Burada paylaşılan iletiler kullanıcıların belirsiz durumların yarattığı endişe ve kaygıyı paylaştığı iletilerden oluşmuştur. Bu koda atanmış bazı iletiler şunlardır:

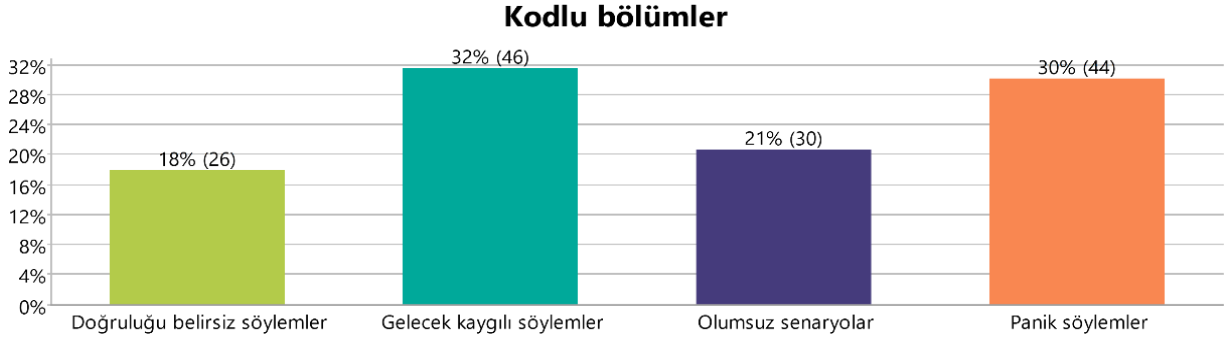
“Dikkat! Bu yazılım bilgilerinizi ele geçirebilir” (19.10.2022 13:28).

“Çok bozulduk çok, berbat bir nesil yetişiyor... Korkuyorum, ben kızımı düzgün yetiştirmeye çalışırım fakat dışardaki bu insan azmanlarından nasıl korurum ” (7.12.2022 12:47).

“Birileri bu ülkeye afkan suriyeli Arap Afrikalı hepsini doldurup iç savaşa zemin hazırlıyorlar sanki gidişat onu gösteriyor bir ekmeğin hesabını yapıyoruz başkan @RTErdogan burayı bekleyen kimse yokmu gerçekten evhanımıyım cahilim endişeliyim korkuyorum.” (15.11.2022 12:18).

“Siyasi ahlak kalmamış iç işleri bakanı hakaret savuruyor, mecliste kavga oluyor. Ben kızımı okula göndermeye tv izletmeye korkuyorum. Ne olacak olsun artık bu ülke de deprem savaş seçim adı her neyse. İşletme sahibi olarıktan dükkanı açmaya korkuyorum.” (7.12.2022 11:21)

“Orda burda saçma sapan yazılar okuyorum. Korkuyorum işte. Çok kötü senaryolardan korkuyorum. Düşünmüyorum ama okurken bile korkuyorum.” (9.12.2022 11:51).

Şekil 4. Suç korkusunun yayılma biçimi alt kodlarının frekansları

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Suç korkusunun yayılma biçimi kodunun alt kodları içerisinde nicel olarak en çok paylaşılmış ileti “gelecek kaygılı söylemler” alt kodunda görünmektedir. En az ileti ise “doğruluğu belirsiz söylemler” alt kodunda oluşmuştur. Buna göre kullanıcıların suç mağduru olma korkusu en yoğun olarak gelecek ile kaygılanma üzerine, dolayısıyla henüz gerçekleşmemiş durumlar üzerine kaygılanma, endişe etme şeklinde olmaktadır. Bu koda atanmış bazı iletiler şunlardır:

“#Korkuyorum Huzur yok, gelecek desen nasıl gelecek? Kimse boş mesajlar yazmasın... Korkutulan ve geleceğini göremeyen bir nesil yetişiyor. Sorular sorup susturulan gençlikten nasıl bir verim bekliyoruz acaba?” (27.09.2022 02:11).

“Mülteci, ekonomi, terör. Ülkem adına çok endişeliyim. Özellikle Talibandan kaçan, yüksek ihtimalle abd nin Afganistanda bulunduğu dönemde asker olan kaçaklar. Bu kadar kaçak ve kontrolsüz göçmenin ne yapacağı belli olmaz. Çok ama çok endişeliyim.” (7.11.2022: 13.22).

“Karnımdaki çocuğu nasıl korurum korkusu sardı beni. Birinin aklıma sahip çıkması lazım. Daha 1 cm lik velet için gözlerim doluyor, korkuyorum l.. bildiğin.”(9.12.2022 09:57).

“Ben rahat yaşamıyorum. Geleceğimden, güvenliğimden kaygılıyım. Bir yatırıмым yok, çünkü tasarruf edemiyorum. Sokağa çıkıp yürümekten korkuyorum. İnsanlar gergin, öfke dolu birbirlerine çatmaya yer arıyorlar. Bunlara şahit olmamanız için bu ülkede yaşamıyor olmanız gerek.” (3.12.2022 06:18).

“Gelecek kaygılı söylemler” kodundan sonra en yüksek kod “panik söylemler” alt kodunda oluşmuştur. Burada paylaşılan iletiler kullanıcıların yüksek kaygı ve endişe ile panik yaptığı ve genelde diğer kullanıcılara adeta panik uyarısı yaptığı iletilerden oluşmuştur. Bu koda atanmış bazı iletiler şunlardır:

“Fabrikalar ve şirketler her türlü felaket senaryosuna hazır olmalı. Yangın, su baskını, deprem, siber saldırı , veri güvenliği..... Ama gelgörki altında 7 milyonluk jeep olan patron veri yedeklemeye 1500 dolar bütçeyi duyunca inme iniyor ...” (24.11.2022: 21.18).

“Acımasızlık ruhuna işlemiş. Potansiyel katil. Aramıda dolaşiyor. Ben Konya'ya gitmeye korktum. Ailesi adına endişeliyim. Konyalılar korkmalı. Bir sürü, resmi katil var.”(25.11.2022 03:30).

“Elon Musk sonrası Twitter'da işler çok karışık! Siber güvenlik şefi bile istifa ettiğine göre, tehdit aktörlerinin eline geçmeden direkt mesajları silmekte fayda var!” (16.11.2022 18:47).

“Abi hiç mi korkmuyorsunuz? Ben kendim için de, çocuklarım için de köpek gibi korkuyorum. Doktorlar kaçıyor, fırsatı olan herkes kaçıyor. Burada, g... kesse bulunma ihtimali olmayan insanlarla birlikte hapsedilmiş hissetmiyor musunuz? Ya çok aptalsınız ya da çok zengin.”(5.12.2022 15:23).

SONUÇ

Bu çalışma, suç korkusunun X’ te nasıl oluştuğu ve yayıldığını, bunlarda X kullanıcılarının nasıl bir rol oynadığına odaklanmıştır. Çalışma özellikle belirlenmiş hashtag ve kelimeler (#korkuyorum, #endişeliyim, #siberzorbalık, #sibergüvenlik, #sibersuçlar, #sibersaldırı hashtagleri ile “korkuyorum”, “endişeliyim”, “siber saldırı”, “siber zorbalık” ve “siber suçlar” kelimeleri taranarak paylaşılan iletiler) ile oluşmuş olan etkileşimin, kullanıcılar arasında suç korkusu oluşma ve bu korkunun yayılmasına olan katkısında paylaşılan iletileri önemsemiştir. Böylece kullanıcıların suç korkusu oluşturma ve yayma potansiyeli ortaya çıkarılmıştır.

Bu çalışmada cevaplanmak istenen ilk soru “X’ te suç korkusunun oluşma biçimi nasıl gerçekleşiyor?” sorusudur. Bu sorunun cevabına ulaşmak için oluşturulmuş kodlar içerisinde en yüksek oran kullanıcıların sosyal medya veya konvensiyonel medyaya yansıyan olaylar üzerinden suç korkusu yaşadığıdır. İletilerin içeriği incelendiğinde haberi yapılan olaylar içerisinde yoğun olarak taciz-tecavüz haberleri ile terör endişesi içeren ihtimallere sahip haberler yüksek düzeyde kaygı ve panik hali oluşturmaktadır. Kullanıcılarda suç korkusu oluşması bu tarz içerikteki haberlerin dolaşımında olmasıyla mümkün olmaktadır. Konuyla ilgili yapılmış çalışmalar bu sonucu doğrulamaktadır. Medyaya yansıyan olumsuz içerikli haberler ona ulaşan kişiler tarafından suç oranlarının önlenemez ya da kontrol edemez şekilde yükseldiği olarak algılanmakta ve bu da suç korkusu oluşturmaktadır (Curiel vd., 2020; Öztürk, 2015; Taylan, 2018; Usta Baki & Ögün Boyacıoğlu, 2023; Yu, 2014).

Suç korkusunun oluşma biçimi ile ilgili ulaşılan bir diğer sonuç ise kullanıcıların “belirsizlikler üzerinden” suç korkusu oluşmasıyla ilgili yaptıkları paylaşımlardır. Burada, ismi ve detayı bilinen bir olayın haricinde gerçekleşmesi kesin olmayan, belirsizliklerden dolayı oluşan kaygı ve endişe hali nedeniyle kullanıcılar arasında suç korkusu oluşmasıdır. Suç korkusunun oluşması daha çok kullanıcıların olumsuz senaryolar tasarlayıp sosyal medyada paylaşmasıyla gerçekleşmektedir. Dolayısıyla sosyal medyada bireyler birbirlerine olumsuz senaryolar tasarlayarak tehlikeli dünya algısı yaratmakta ve suç korkusunun oluşmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca bu durum suçun ne zaman ve nerde olacağını bilinmezliği hissini yaşatmakta olduğundan, kişilerde sürekli bir tetikte olma hali meydana getirmektedir.

Literatürde bu bilgiyi destekleyen çalışmalar mevcuttur (Hamzaoğlu & Türk, 2020; Liska vd., 1988; Smolej & Kivivuori, 2006; Tulloch, 2000).

Çalışma kapsamında cevabı aranan ikinci soru “X’ te suç korkusunun yayılma biçimi nasıl gerçekleşiyor?” sorusudur. Burada oluşturulan kodlar içerisinde suç korkusunun yayılma biçimlerinden en yüksek etkileşim “gelecek kaygılı söylemler” üzerinde yoğunlaşmıştır. Buna göre kullanıcılar X’te çeşitli sebeplerle ilgili gelecekte yaşanması muhtemel olayları kaygılı ve endişeli şekilde paylaşmaktadır. Suç korkusunu sosyal medyada yayma konusunda kullanıcılar gelecek ile ilgili duyduğu endişeyi paylaşma eğiliminde bulunmaktadırlar. Bu paylaşımın en yüksek etkileşimi almasının nedeni, kullanıcıların her birinin duyduğu kaygı ve endişenin kendilerinden çok yakınları ve sevdikleri için korkmalarının ortak bir duygu olmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle çocuklarının mağdur olma endişesi daha yoğun şekilde hissedilmektedir (Ünal Reşitoğlu, 2017; Warr & Ellison, 2000).

Çalışmada suç korkusunun yayılma biçimi ile ilgili etkileşim alan diğer kod “panik söylemler” kısmında yoğunlaşmıştır. Burada kullanıcıların paylaştığı iletilerin bir panik ortamı yaratacak kıvamda olmasıyla suç korkusunu yayması şeklinde gerçekleşmektedir. Genelde panik uyarısı yapan kullanıcıların diğer kullanıcıları uyardığı ve kendi hissettiği panik duygusuna diğerlerini adeta davet etmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Literatürde panik söylemleri paylaşma şeklinde yayılan suç korkusuyla ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Sonuç olarak bu çalışmada bir sosyal medya platformu olan X aracılığıyla sosyal medya kullanıcılarının suç korkusu ile ilgili ilişkisi ortaya çıkarılmıştır. Suç korkusunun oluşması noktasında kullanıcıların ilk olarak medyaya yansıyan ve genelde olumsuz içeriklere sahip olayların etkisiyle; ikinci olarak belirsizlikler içeren durumları anlamlandırma konusunda gerçekleştirilen etkileşimler akışında suç korkusunun oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Suç korkusunun X’ te yayılması ise kullanıcıların birbirleriyle paylaştığı gelecek kaygısı duyguları üzerinden gerçekleşmektedir. Yakınlarının gelecekte mağdur olma endişesi, belirsizliklerin yarattığı korku hali ve medyada yansıyan olayların suçun her an her yerde gerçekleşme ihtimali kullanıcılarda panik havası yaratmakta ve suç korkusunun hem oluşmasına hem de yayılmasına imkân sağlamaktadır. Sanal dünyada bilgi akışı ve diğer sanal aktiviteler gerçek hayattan daha hızlı yaşanmakta ve yayılmaktadır. Dolayısıyla sosyal medya platformlarında gerçekleşen korku, kaygı ve endişelerin insanların yaşam kalitesini etkilediği ve kolektife verdiği zarar açısından üzerinde önemle durulması gerektiği düşünülmektedir. Bu yüzden sosyal medya platformlarında kaygı ve paniğe sebep olacak haberlerin yansıtılması konusunda bilhassa haber kaynağı platformlarında söylem değişikliğine gidilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Allik, M., & Kearns, A. (2017). There goes the fear: Feelings of safety at home and in the neighborhood: The role of personal, social, and service factors. *Journal of Community Psychology* 45(4), 543-563. <https://doi.org/10.1002/jcop.21875>
- Atay, H. (2007). *Söylem analizi kavramının yapıları ve işlem akışı. İçinde A.Yüksel., B. Mil., Y. Bilim. (Ed.) Nitel araştırma: Neden, nasıl, niçin*, (ss. 169-180). Detay yayıncılık.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2021). *Araştırma tasarımı: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. E. Karadağ.). Nobel.
- Curiel, R. P., Cresci, S., Muntean, C. L., & Bishop, S. R. (2020). Crime and its fear in social media. *Palgrave Communications Humanities Social Science*, 6(57), 1-12.
- Elliott, R. (1996). Discourse analysis: Exploring action, function and conflict in social texts. *Marketing Intelligence & Planning*, 14(6), 65-68. <https://doi.org/10.1108/02634509610131171>
- Ferraro, K. F., & Grange, R. L. (1987). The measurement of fear of crime. *Sociological Inquiry*, 57(1), 70-97.
- Ferster, C., Labree, K., Nelson, T., Thigpen, C., Simeone, M., & Winters, M. (2021). From advocacy to acceptance: social media discussions of protected bike lane installations. *Urban Studies*, 58(5), 941-958.
- Hamzaoğlu, N., & Türk, B. (2020). Suç mağduru olma korkusu üzerine bir değerlendirme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 108, 120-135.
- Hewson, C., Vogel, C., & Laurent, D. (2015). *Internet research methods* (2. bs). Sage Publications.
- Higgins, B. R., & Hunt, J. (2016). Collective efficacy: Taking action to improve neighborhoods. *NIJ Journal*, 277, 18-21.
- Jackson, J., & Stafford, M. (2009). Public health and fear of crime: A prospective cohort study. *The British Journal of Criminology*, 49(6), 832-847.
- Kaplan, A.M., Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite the challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53, 59-68.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (second edition). Sage Publications.
- Kwak, H., Lee, C., Park, H., & Moon, S. (2010). What is twitter, a social network or a news media? In: Proceedings of the 19th international conference on world wide web, *Association for Computing Machinery*, 591-600. <https://doi.org/10.1145/1772690.1772751>

- Lan, M., Liu, L., Burmeister, J., Zhu, W., Zhou, H., & Gu, X. (2023). Are crime and collective emotion interrelated? A “broken emotion” conjecture from community twitter posts. *Social Science Computer Review*, 41(2), 528-553.
- Lawler, E. J., Thye, S. R., & Yoon, J. (2000). Emotion and group cohesion in productive exchange. *American Journal of Sociology*, 106(3), 616-657. <https://doi.org/10.1086/318965>
- Lewis, B. K. (2010). Social media and strategic communication: Attitudes and perceptions among college students. *Public Relations Journal* 4(3), 1-23.
- Liska, A. E., Sanchirico, A., & Reed, M. D. (1988). Fear of crime and constrained behavior specifying and estimating a reciprocal effects model. *Oxford University Press*, 66(3), 827-837.
- Massey, D. S. (2002). A brief history of human society: The origin and role of emotion in social life. *American sociological review*, 67(1), 1-29.
- O'Reilly, T. (2009). *What is web 2.0?* O'Reilly Media, Inc.
- Orsburn, E. M. (2012). *The social media business equation: using online connections to grow your bottom line*. Course technology PTR.
- Öztürk, M. (2015). Medya ve suç korkusu arasındaki ilişki. *The Journal of Academic Social Science Studies* 36, 251-263. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2894>
- Panger, G. T. (2017). *Emotion in social media*. University of California.
- Rader, N. E. (2017). *Fear of crime*. In *Oxford research encyclopedia of criminology and criminal Justice*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.10>
- Roberts, H., Sadler, J. P., & Chapman, L. (2019). The value of twitter data for determining the emotional responses of people to urban green spaces: A case study and critical evaluation. *Urban Studies*, 56(4), 818-835.
- Rozin, P., & Royzman, E. P. (2001). Negativity bias, negativity dominance, and contagion. *Personality And Social Psychology Review*, 5(4), 296-320.
- Ruijsbroek, A., Droomers, M., Hardyns, W., Groenewegen, P. P., & Stronks, K. (2016). The Interplay Between Neighbourhood Characteristics: The Health Impact of Changes in Social Cohesion, Disorder and Unsafety Feelings. 39, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2016.02.001>
- Russo, A., Watkins, J., Kelly, L., & Chan, S. (2008). Participatory communication with social media. *The Museum Journal*, 51, 21-31. <https://doi.org/10.1111/j.2151-6952.2008.tb00292.x>
- Selwyn, N. (2007). Web 2.0 applications as alternative environments for informal learning—A critical review. CERI-KERIS international expert meeting on ict and educational performance, *Cheju National University*.
- Skogan, W. G., & Maxfield, M. G. (1981). *Coping with crime individual and neighborhood reactions*. Sage Publications.

- Smolej, M., & Kivivuori, J. (2006). The relation between crime news and fear of violence. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 7(2), 211-227. <https://doi.org/10.1080/14043850601002429>
- Taylan, H. H. (2018). *Sanal âlem medya şiddeti—televizyonun acımasız ve tehlikeli dünya algısı ve suç korkusu üzerindeki etkisi*. Hegem Yayınları.
- Tulloch, M. (2000). The meaning of age differences in the fear of crime. *The British Journal Of Criminology*, 40(3), 451-467. <https://doi.org/10.1093/bjc/40.3.451>
- Turner, J. H. (2007). *human emotions: A sociological theory*. Taylor & Francis.
- Usta Baki, B., & Öğün Boyacıoğlu, A. (2023). Yeni medyada suç haberleri ve gündelik hayatta dolaylı mağduriyet. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 42, 63-83.
- Ünal Reşitoğlu, H. (2017). Diğerleri için duyulan suç korkusu. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41, 145-160.
- Warr, M., & Ellison, C. G. (2000). Rethinking social reactions to crime: personal and altruistic fear in family households. *The University of Chicago Press*, 106(3), 551-578.
- Wickes, R., Renee, Z., Corcoran, J., & Hipp, J. R. (2019). Neighbourhood social conduits and resident social cohesion. *Urban Studies*, 56(1), 226-248.
- Wood, L. A., & Kroger, R. O. (2000). *Doing discourse analysis: methods for studying action in talk and text*. Sage Publications.
- Yu, S. (2014). Fear of cyber crime among college students in the united states: an exploratory study. *International Journal of Cyber Criminology*, 8(1), 36-46